

Корольова Т. Д.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
Наукова бібліотека

УДК 01:004.738.5:025.5

ВЕББІОГРАФІЯ: НОВІ ФОРМАТИ ПРЕДСТАВЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЇ У ВЕБ-СЕРЕДОВИЩІ

У статті розкривається зміст поняття «веббіографія», а також розглянуті питання актуальності створення веббіографічної продукції в бібліотеках. Проаналізовано роботу Наукової бібліотеки НУК імені адмірала Макарова зі створення тематичних веббіографічних навігаторів.

Ключові слова: веббіографія, бібліографія, бібліотека, інтернет-середовище, цифрова інформація, інтернет-навігатор.

У кожен новий період часу інформаційне середовище стає все багатшим і складнішим. Сьогодні ми переживаємо важливий момент переходу до домінування цифрового оточення: змінюється формат читання, з'являються нові системи просування книги. Цифрова інформація – реальне сьогодення бібліотек. Однак, як і друкована продукція, вона потребує просування. Це означає, що і в цифрову епоху людині важливо мати експертну думку, рекомендаційні сервіси, спрямовані, в тому числі, і на формування читацького смаку.

Теза про необхідність використання сучасними бібліотеками ресурсів Інтернет сьогодні ні в кого не викликає сумніву, як і те, що бібліотека, будучи провідником у сучасному інформаційному просторі, зобов'язана орієнтувати своїх читачів у мережі. У ході розвитку самих мережевих технологій проблема пошуку і відбору інформаційних ресурсів розвинулася вже давно.

На сьогоднішній день накопичено великий практичний досвід і робляться спроби теоретичного осмислення особливостей веббіографічних документів. Сам термін «веббіографія» вперше був використаний американськими фахівцями в 1990 році в газеті «Нью-Йорк-Таймс». У європейській пресі це поняття зустрічається з середини 90-х років, а в українській – починаючи з 2000 року (застосовується також слово «вебографія»). Як новий напрямок діяльності, веббіографія тільки визначає своє місце у співвідношенні з бібліографією, розробляє свою теорію, методику, формує термінологію.

Сьогодні термін «вебліографія» вживається в різних значеннях. Одні фахівці пов'язують його з конкретним практичним використанням інформації про ресурси Інтернет. Наприклад, вебліографією може позначатися список бібліографічних описів інтернет-сайтів з короткою анотацією, ретельно відібраних відповідно до конкретної тематики і певних параметрів. Такими переліками нерідко доповнюють списки традиційних документів. Значно ширше визначають поняття ті фахівці, які розглядають вебліографію як бібліографічний підхід до організації ресурсів Інтернет з метою полегшення пошукової діяльності користувачів Мережі. Є думка, що вебліографія відноситься до рекомендаційної бібліографії, так як вебліографічна продукція, що створюється в бібліотеках, – це своєрідний шлюз достовірної інформації з всесвітньої Мережі, який забезпечує предметний доступ до неї.

Очевидним є те, що вебліографія – це свого роду альтернатива низько ефективному дескрипторному пошуку. Вона стала можлива лише на сучасному етапі, завдяки новому кроку у розвитку інформаційних технологій, а саме, з появою високошвидкісного, безлімітного і мобільного Інтернету, що дозволяє розвивати хмарні технології. Став можливий перехід від збирання ресурсів у своєму особистому просторі (у вигляді каталогів повних текстів на будь-якому накопичувачі) до гарантованого отримання потрібної інформації з мережі – «хмари», причому, швидко і в повному обсязі.

Вебліографічна діяльність бібліотек з кожним роком набуває нових рис, з'являються нові її результати. Щоб допомогти читачам зорієнтуватися у колі електронної періодики, бібліотеки складають вебліографічні списки, які розміщують на своїх веб-сторінках. Сьогодні вже не знайти бібліотечного сайту, на якому б не була представлена вебліографія. Стали з'являтися і корпоративні вебліографічні ресурси. Це новий напрямок роботи, який активно розвивається. Вебліографічні списки складаються із згрупованих у розділи чи розташованих у довільному порядку переліків адрес електронних ресурсів. На сайті НБ НУК вона представлена в різних розділах: «Інтернет-ресурси», «Співробітництво», «Науковцю», «Бібліо-профі», «Професійні ресурси». Лише ретельний аналіз та відбір джерел працівниками бібліотек дає змогу сформувати необхідний перелік інтернет-ресурсів з якісним контентом.

Сьогодні є дуже актуальною проблема відсутності на бібліотечних сайтах єдиного вікна доступу до електронних інформаційних ресурсів та чисельність засобів пошуку й навігації різноманітними інформаційними ресурсами мережі Інтернет, які є проблематичними у зв'язку з їх неоднорідністю та динамічністю. Тому, з підключенням у

1999 році Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова до мережі Інтернет наші співробітники почали вивчення мережевих ресурсів, їх аналітико-синтетичну обробку.

При розробці і впровадженні нових проектів наша бібліотека, перш за все, орієнтується на задоволення потреб основного кола користувачів – науковців, викладачів університету та студентства. Одним з головних напрямків інформаційно-бібліографічної діяльності бібліотеки технічного вишу є узагальнення відомостей про найважливіші вітчизняні та зарубіжні досягнення в області науки і техніки. У процесі роботи з Інтернет-ресурсами співробітники бібліотеки відстежують і проводять постійний аналіз величезних потоків електронної інформації. Трансформуючись у виробника вторинної інформації, бібліотекар надає ефективну допомогу в пошуці, відборі, попередньому аналізі інформації, застосовуючи сучасні методи роботи з нею. Одним з результатів такої копіткої, але дуже цікавої роботи, став перший великий веббіографічний путівник «Жовті сторінки Інтернет. Каталог сайтів мережі Інтернет за основними напрямками діяльності університету». З 2002 по 2006 роки вийшло чотири випуски каталогу. У них було представлено в середньому по 450 посилань в кожному з виробництва продукції суднобудування, машинобудування, автоматики і електроніки, інформаційних технологій, економіки та гуманітарних напрямів. У його підготовці допомагали студенти спеціальності «Прикладна лінгвістика» Гуманітарного інституту НУК. За ці роки він виконав свою функцію – допоміг студентам і викладачам легко орієнтуватися у величезному інформаційному просторі мережі Інтернет, знаходити потрібну і корисну інформацію.

У 2008 році був розроблений новий веб-каталог «Морські сторінки Інтернет. Каталог сайтів мережі Інтернет з суднобудування та мореплавства». Цей каталог містив ресурси з історії флоту, морських навчальних і наукових закладів, портів і морської логістики, суднобудування і судноремонту, міжнародних і національних класифікаційних товариств, страхових компаній і морських організацій. Каталог зібрав досить велику колекцію корисних і цікавих посилань – більше 200 позицій. Ідея створення цього продукту прийшла під час виконання запиту викладачів кафедри морських технологій, професорів Б. А. Бугаєнка і А. Ф. Галя. У ході написання нової книги з історії суднобудування їм знадобилося уточнити історію створення різних морських навчальних закладів і науково-дослідних організацій. Після виконання запиту залишилася велика

кількість посилань, які могли б стати в нагоді і іншим викладачам, і, звичайно ж, студентам.

У 2008 р. і 2010 р. були підготовлені два випуски веббіографічного покажчика «Екологія Світового океану: Каталог сайтів мережі Internet з екології». Основна тематика каталогу – екологічний моніторинг Світового океану і його захист від забруднення. У ньому були представлені більше 150 посилань на різні організації, установи, інститути, програми яких займаються екологічними проблемами. У каталозі представлені посилання не тільки на українські, але й на зарубіжні екологічні ресурси.

З 2013 року щорічно виходить новий веб-навігатор «Ресурси Відкритого доступу». Навігатор був задуманий як пошуковий засіб, що акумулює веб-адреси і допомагає користувачам орієнтуватися в сучасних зарубіжних і українських веб-ресурсах Відкритого доступу. Електронний довідник дає уявлення про широкий спектр наукової інформації світового рівня. Навігатор складається з 13 розділів:

- Платформи для архівів Відкритого доступу;
- Архіви Відкритого доступу;
- Спеціалізовані пошукові системи;
- Українські ресурси Відкритого доступу;
- Діючі відкриті е-архіви в інституціях України;
- Польські ресурси Відкритого доступу;
- Білоруські ресурси Відкритого доступу;
- Російські ресурси Відкритого доступу;
- Електронні бібліотеки: політематичної бібліотеки;
- Технічні науки; природничі науки; дисертації;
- Бібліографічні ресурси; патенти;
- Відкриті освітні ресурси: MOOCs – масові онлайн-курси;
- Майданчики MOOCs.

Важливою умовою ефективного використання веббіографічних покажчиків є актуалізація наведеної в них інформації. Електронний простір дуже рухливий, отже веббіографія потребує постійної уваги, уточнення і доповнення. Тому в кожному випуску перевіряються та оновлюються всі посилання на ресурси. У четвертому випуску навігатора, який вийшов у 2016 році (до Міжнародної неділі Відкритого Доступу), розширені розділи: «Електронні бібліотеки», «Дисертації» і «Діючі відкриті е-архіви в інституціях України». Всього в навігаторі представлено 217 ресурсів.

У 2016 році створено ще один веб-навігатор по науковим ресурсам з нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії – «Альтернативні джерела енергії».

В Україні є значний потенціал основних видів відновлюваних джерел енергії, але на даний час вони становлять досить незначну частку в загальному енергобалансі держави. Нетрадиційні та відновлювані джерела енергії останнім часом стали одним із важливих критеріїв сталого розвитку світової спільноти. Здійснюється пошук нових і вдосконалення існуючих технологій, виведення їх до економічно ефективного рівня та розширення сфер використання. Тому тематика веб-навігатора є дуже актуальною як для студентів, що вивчають енергетику та енергозбереження, так і для викладачів університету, що займаються науковими дослідженнями в цьому напрямку. Він допоможе користувачам орієнтуватися в сучасних зарубіжних і українських наукових веб-ресурсах з альтернативних джерел енергії та енергозбереження. У складі навігатора такі розділи:

- Офіційна інформація;
- Сайти, портали з розвитку альтернативних джерел енергії у світі та Україні;
- Періодичні видання; книги, статті;
- Електронні бібліотеки, бази даних, архіви документів.

Всього представлено 55 ресурсів. Консультантом веб-навігатора було запрошено Ю. М. Харитонова, доктора технічних наук, професора, декана факультету морської інфраструктури НУК імені адмірала Макарова.

Веб-середовище мотивує створювати нові формати представлення бібліографії. Тому, крім таких великих і досить складних у розробці веб-покажчиків, ми створюємо і малі форми – веб-закладки «WWW.Лінк дня». На сьогодні їх вийшло вже більше 75. У веб-закладках представлено одне або кілька посилань, пов'язаних тематично. Їх створення не займає багато часу і сил, а синтез тексту, зображення і графіки робить ці продукти актуальними і такими, що запам'ятовуються. Також не обмежені можливості поновлення, доповнення, адаптації інформації.

На мій погляд, активне використання веббібліографічної продукції в діяльності бібліотек дозволяє підвищити соціальну значимість бібліотеки, розширює спектр бібліотечних послуг, використовує мережеві інтерактивні технології для просування інформації і читання, а також сприяє формуванню навичок інформаційного пошуку і культури споживання інформації, збільшує коло реальних і потенційних користувачів, стимулює творчий пошук і прагнення до інноватики, зміцнює її позитивний імідж.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колесникова, Т. Бібліотека ВНЗ: відповідальність за поширення результатів наукових досліджень [Електронний ресурс] / Т. Колесникова // Вища школа. – 2014. – № 4. – С. 7–26. – Електрон. аналог друк. вид. – Режим доступу: <http://bit.ly/2fHYu3w> (дата звернення: 10.11.2016). – Назва з титул. екрана.
2. Кравченко, С. А. Создание веббиблиографии в библиотеке медицинского вуза [Электронный ресурс] : [доклад за круглым столом «Створення бібліографічної продукції як сегмент науково-бібліографічної діяльності бібліотек», НБ ХНУРЕ, Харьков, 31 марта 2011 г.] / С. А. Кравченко, И. В. Киричок // Репозиторий ХНМУ. – Электрон. дан. – Харьков : НБ ХНМУ, 2014. – Режим доступа: <http://bit.ly/2fHhpgY> (дата обращения: 10.11.2016). – Загл. с экрана.
3. Панкова, Е. Электронное библиографическое пособие: этапы и методика создания [Электронный ресурс] / Е. Панкова // Библиотечное дело. – 2011. – № 8. – С.21–22. – Электрон. аналог печ. изд. – Режим доступа: <http://bit.ly/2fWKaaK> (дата обращения: 10.11.2016). – Загл. с экрана.
4. Протопопова, Е. Э. Рекомендательная библиография в веб-среде [Электронный ресурс] / Е. Э. Протопопова // Современная библиотека. – 2015. – № 1. – С. 30-33. – Электрон. аналог печ. изд. – Режим доступа: <http://bit.ly/2fHTNqc> (дата обращения: 10.11.2016). – Загл. с экрана.
5. Трачук, Л. Ф. Особенности веббиблиографических пособий: теоретический аспект [Электронный ресурс] / Л. Ф. Трачук // Науч. и техн. б-ки. – 2012. – № 4. – С. 52–59. – Электрон. аналог печ. изд. – Режим доступа: <http://bit.ly/2fiv8tO> (дата обращения: 10.11.2016). – Загл. с экрана.

Королева Т. Д.

Национальный университет кораблестроения имени адмирала Макарова,

Научная библиотека

ВЕББИБЛИОГРАФИЯ: НОВЫЕ ФОРМАТЫ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ БИБЛИОГРАФИИ В ВЕБ-СРЕДЕ

В статье раскрывается понятие «веббиблиография», а также рассмотрены вопросы актуальности создания веббиблиографической продукции в библиотеках. Проанализирована работа Научной библиотеки НУК имени адмирала Макарова по созданию тематических веббиблиографических навигаторов.

Ключевые слова: вебlioграфия, библиография, библиотека, интернет-среда, цифровая информация, интернет-навигатор.

Korolova T. D.

Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Scientific Library

WEBLIOGRAPHY: NEW FORMATS OF PRESENTATION BIBLIOGRAPHY IN THE WEB ENVIRONMENT

The article deals with the concept of «Webliography», and also discussed topical issues of creating Webliography in libraries. The operation of the Scientific Library of Admiral Makarov National University of Shipbuilding to create thematic Internet navigators.

Keywords: webliography, bibliography, library, Internet environment, digital information, Internet- navigator.